

УДК 811.161.2.06.373

ЗАСОБИ РУЙНУВАННЯ КАТЕГОРІЇ ДВОВИДОВОСТІ ДІЄСЛОВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Романюк Ю.

Інститут української мови НАН України, м. Київ

У статті розглянуто префікси *з-/с-*, *за-* та суфікс *-ува-/юва-* як засоби руйнування категорії двовидовості українських дієслів. Значення доконаного виду названими префіксами надається в основному двовидовим дієсловам іншомовного походження. На словотвірному рівні ці засоби закріпилися як продуктивна модель для творення таких видових опозицій і від основ питомих дієслів. Десемантизація, граматикалізація цих префіксів і суфіксів є виявом динаміки в словозмінній і словотвірній системах сучасного українського дієслова.

Ключові слова: динаміка мови, дієслово, вид дієслова, словозміна (формотворення), двовидові дієслова, граматикалізація, префікс, суфікс.

Постановка проблеми. Словозміна сучасного українського дієслова є складною системою одиниць, яка містить ядро, периферію і перехідну зону між ними. Ядро – це регулярні, відтворювані моделі словозміни, периферія – унікальні парадигми, а перехідну зону можна назвати «відносним ладом» або «відносним безладом», спираючися на їх визначення А. О. Білецьким [1]. Тоді ядро (регулярні взірці) – це «лад», а периферія – «безлад», а перехідна зона між ними – відносний лад (оточення ядра системи як структурованої множини елементів, у термінах А. О. Білецького) і відносний безлад (оточення периферії, несистеми, відсутності структури, організації елементів, у термінах А. О. Білецького) [1, с. 24–25]. Ядро системи – це стабільна, відтворювана її частина, незмінність у системі. Периферія і перехідна зона – динаміка в цій системі, рухлива, змінна її частина. Стабільність виражена в усталеному, регулярному способі дієвідмінювання. Унікальність, нерегулярність створюють залишки давньої словозміни, наприклад, атематичні дієслова (*дати, їсти*). Динаміка в системі сучасної української дієслівної словозміни виявлена в нових дієсловах, а також у нових процесах в українському дієвідмінюванні, зокрема в десемантизації, або граматикалізації певних префіксів для утворення дієслів доконаного виду, наприклад, *продефілювати, засоціювати*, а також в усуненні варіантів чи в уніфікації словозміни. Українські мовознавці визнають категорію виду мішаною – словотвірною-словозмінною [2, с. 226], тому утворення дієслів доконаного виду, на нашу думку, можна розглядати в системі словозміни українського дієслова, тобто як різновид дієслівного формотворення. Видова пара розглядається нами не як два окремих слова, а як форми того самого слова, тому процес руйнування категорії двовидовості українського дієслова заторкає периферію і перехідну зону від ядра до периферії словозмінної системи цієї частини мови.

Метою нашого дослідження є проаналізувати дію деяких засобів руйнування категорії двовидовості українського дієслова, а саме – префіксів *з-/с-*, *за-* та суфікса *-ува-/юва-*. Матеріалом для аналізу слугував фонд лексико-словотвірних інновацій, який з 2006 р. створюється у відділі структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України (до 2011 – в Інституті мовознавства імені О. О. Потебні НАН України). Фонд формовано на основі українськомовних інтернет-ресурсів та друкованих видань: газет, часописів, творів художньої, публіцистичної, науково-популярної літератури. Новими розробники фонду вважають слова, не зафіксовані в словниках української мови до 1991 р. Проте серед таких слів є й не нові, а відновлені лексеми, зафіксовані в словниках 1920–30 рр. і повернені нині до активного вжитку, тобто, актуалізовані й активізовані.

Префікси *за-*, *з-/с-*, *по-* та *про-* останнім часом активізувалися в дієсловах, утворюючи одиниці доконаного виду від дієслів (частіше запозичених), що зафіксовані в словниках радянського часу як двовидові. Тобто, за допомогою цих префіксів формуються видові опозиції двовидових дієслів, що дає підстави стверджувати, що ця категорія зазнає руйнації, а самі такі новотвори доводять глибше входження іншомовних дієслів до словотвірної і словозмінної підсистем системи сучасної української мови, вищу стадію їх адаптування до неї. Значення цих префіксів – доконаний вид, іноді – початкова стадія якої-небудь дії. У цих дієслів формуються і парадигматичні зв'язки, вирізняються словотвірні синоніми, наприклад: *заветувати* : *ветувати* (док), *закредитувати* : *кредитувати* (док), *задебетувати* : *дебетувати* (док), *змодернізувати* : *модернізувати* (док), *здефініювати* : *дефініювати* (док), *закцентувати* : *акцентувати* (док), *заргументувати* : *аргументувати* (док), *зініціювати* : *ініціювати* (док), *закумулювати* : *акумулювати* (док), *згармонізувати* : *гармонізувати* (док), *зреалізувати* : *реалізувати* (док). Нові та реактивовані дієслова разом із зафіксованими двовидовими можуть позначати різні фази однієї дії [8]: *заветувати* – *ветувати* (нед), *закредитувати* – *кредитувати* (нед), *задебетувати* – *дебетувати* (нед), *запаркувати* – *паркувати*, *змодернізувати* – *модернізувати* (нед), *здефініювати* – *дефініювати* (нед), *закцентувати* – *акцентувати* (нед), *заргументувати* – *аргументувати* (нед), *зініціювати* – *ініціювати* (нед), *закумулювати* – *акумулювати* (нед), *згармонізувати* – *гармонізувати* (нед), *зреалізувати* – *реалізувати* (нед).

Прозорою є епідигматика таких дієслів: усі вони, за невеликим винятком є префіксальними похідними, утвореними від двовидових одиниць за допомогою названих префіксів.

Детальний розгляд таких одиниць дозволяє впевнитися, що є вже не лише дієслова, а й їхні форми – дієприкметники і дієприслівники, які доводять усталення таких похідних у мові, пор. *заветувати-заветований*: 1) **заметувати**: *Тому й не заветувала резолюції РБ ООН. Доки не розпочалося прокачування енергоносіїв у рамках альтернативних проєктів ЄС (наприклад, «Набукко»)* («Віче», 2011, №3); 2) **заветований**: *У частині міжбюджетних відносин документ підготовлено на основі чинного Бюджетного кодексу (як відомо, нова редакція кодексу раніше була заветована колишнім Президентом)* («Віче», 2010, №11); *...зловживанням главою держави своїм правом не дотримуватися строків промультгації та застосування*

відкладального *вето*, кількаразового повторного повернення **заветованих** законів (за попереднього подолання *вето*) на розгляд парламенту («Віче», 2010, № 9).

Від термінів фінансової сфери також утворюються дієслова доконаного виду: 1) **за дебетувати**: ... та подібних галузей (підбити, прикинути баланс, збалансувати, запроцентувати, **задебетувати** ... [www. uastudent.com, 21.09.2012]; 2) **закредитувати**: Таксі з мертвими душами. Ідуть із челобитною до «Кредо банку», а там кажуть, що не можуть **закредитувати** по 50 машин на кожну фірму, бо фірми – «порожні» [www. ХайВей h.ua, 21.09.2012].

Часто вживане зараз **запаркувати** (**запаркуватися**), причому це дієслово має лексичне значення не лише стосовно автомобілів, а й у переносному значенні – щодо домену – символічного імені, яке допомагає знаходити адреси інтернет-серверів: 1) **запаркувати**: *Запаркувати у нас ровер – значить попрощатися з ним. В нас немає обладнаних парковок* [forum.lvivport.com, 21.09.2012]; *Свій автомобіль Ви можете **запаркувати** на стоянці, що охороняється. Готель має хороше сполучення з центром, доїхати до якого Ви зможете за 15хв.* (www.wseswit.lviv.ua, 21.09.2012]; *Пояснює: машину з вибухівкою можуть **запаркувати** під міст і підірвати, коли проспектом їхатиме Буш* [gazeta.ua, 21.09.2012]; *Деякі компанії дозволяють безкоштовно **запаркувати** домен в себе – ця послуга вам згодиться, якщо хостингу у вас поки що немає* [uk.enetri.com, 21.09.2012]; 2) **запаркуватися** *Я з будь-якої ситуації виїду і **запаркуюся** в найменшу дірку* [posydenky.lvivport.com, 21.09.2012]; *Ефектно **запаркуватися** на стоянці на очах захопленої публіки допоможе вбудована система допомоги при парковці* [ceed.org.ua, 21.09.2012]; *А ця машина маленька. Вочевидь, вона має своє місце в Європі, де набагато більше машин, ніж пропускна спроможність, і де **запаркуватися** є величезною проблемою* [www.ekipazh.ua, 21.09.2012]; *Тепер – завдання **запаркуватися** серед декількох інших вантажівок. Отут і вдалося оцінити відмінний виворот рульового керма* [www.scania-ua.com, 21.09.2012].

Те, що така модель стає дедалі продуктивнішою, засвідчують інші новотвори, наприклад **застопити**: *Лише близько обіду нам пощастило **застопити** мікроавтобус до села ...* [format.ua, 21.09.2012]. Вжите замість нейтрального *зупинити*, **застопити** надає експресії тексту, хоча й виглядає, можливо, як жаргонне. Інший приклад – **фільмувати**: *Проте нагода **зафільмувати** зріз цього життя все-таки з'явилася* (Віче, 2010, № 10).

Дієслово **здіювати** ілюструє інший продуктивний процес, що руйнує категорію двовидових дієслів, – творення вторинних імперфектів за допомогою суфіксів від префіксальних дієслів: ...*сертифіковані доктори змушують ваш організм **здіювати** весь природний потенціал, щоб посилити й прискорити процеси омолодження шкіри* (Віче, 2011, № 2); *Працювали всі вісім головних циркуляційних насосів, проте зазвичай за такої потужності реактора **здіювали** не більше двох* (Віче, 2011, № 3).

Префікс *з-/с-* також надає значення доконаного виду. Цей префікс виражає й значення різних родів дії, отже, має не лише граматичне, а й словотвірне значення [8, с. 210–214]. Епідигматика дієслів із цим префіксом також прозора і також дає не лише префіксальні утворення-дієслова, але і дієприкметники, і форми на **но-**, **то-**: 1)

згармонізувати: *Музика як носій сакральної інформації і музична терапія як могутній інструмент впливу спроможні допомогти людині згармонізувати себе і свої стосунки ...* [muzterapia.com/literatura, 21.09.2012]; *Якщо Ваше біополе згармонізувати завдяки одягу, то загальна атмосфера свята багато разів його підсилює.* [megasite.in.ua/104712-pracyueh-chi-..., 21.09.2012]; *І таким чином почався мій пошук, як цю енергію згармонізувати, як людину цією енергією наситити.* [tryglav.com.ua/index.php?module=new..., 21.09.2012]; *...та літературні теми, зазначені піднесеним строем образів, емоційністю інтенсивного, м'яко згармонізувати колориту («Рінальдо і Армада», 1625–1627, ...* [ua-referat.com/Никола_Пуссен, 21.09.2012]; *Усе це відбувалося на фоні занепаду античних порядків, уже нездатних згармонізувати суспільне життя.* [ukrreferat.com, 21.09.2012]; 2) **згармонізований:** *По допомогу до цих органів звертаються в разі, коли декларант самотужки не може визначитися з вибором доказової бази, не має достатньої інформації щодо згармонізованих стандартів та їхніх національних відмінностей* (Віче, 2010, № 7); 3) **зініціювати:** *Ректорат і Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» зініціювали 14 вересня 2012 року зустріч студентської молоді та професорсько-викладацького колективу Львівської політехніки з Патріархом Київським і всієї Руси-України Філаретом з нагоди півстолітньої Архієрейської хіротонії Святішого Патріарха* [http://lp.edu.ua/taxonomy/term/199, 21.09.2012]; *Проект рішення такого звернення від імені всіх депутатів облради 21 лютого під час засідання постійної комісії обласної ради з питань духовності, культури, релігії, освіти і науки, культури, ЗМІ саме й зініціював депутат Віталій Собко.* [http://www.volynpost.com/news, 21.09.2012]; 4) **зініційований:** *Та форум змінив прописку разом із іншими гіперпроектами, зініційованими Наталією Заболотною – невтомною генеральною директоркою Мистецького Арсеналу* (Віче, 2011, № 1); *Законопроекти, зініційовані Президентом, беруться на контроль в Управлінні з питань забезпечення зв'язків з Верховною Радою України, Конституційним Судом України та Кабінетом Міністрів України* (Віче, 2010, № 9); *При цьому Верховною Радою України шостого скликання протягом сьомої сесії було прийнято 114 законів (8 – зініційованих главою держави)* (Віче, 2010, № 9); *Важливою подією в цьому сенсі стало зініційоване Я. Запаском відкриття 1993 року у Львівській академії мистецтв аспірантури* (Віче, 2010, № 11); 5) **зреалізувати:** *Литвин «виписав» з держбюджету 20 млн. гривень, аби зреалізувати виборчі перспективи на Житомирщині* [mercury.com.ua/politika/2115-abi-zr..., 21.09.2012]; *19 сер. 2012 ... Спроби гравців дублю «Волині» зреалізувати гол продовжувалися* [volynnews.com/news/sport/molodi..., 21.09.2012]; *3 лип. 2012 ... Голова облдержадміністрації побажав спортсменам інтенсивно займатись, щоб зреалізувати свої можливості на спортивних змаганнях.* [kmi.gov.ua/control/uk/publish/a..., 21.09.2012]; *Ідеальну, чітку та ефективну міжнародну валютну систему стає все важче зреалізувати.* (ipress.ua/mainmedia/chy_mozhlyva_gl..., 21.09.2012); 6) **зреалізовано:** *Навряд чи можна не замилюватися павільйоном на залізничній станції «Каравасів дачі», де сповна зреалізовано ідею відкритого простору за допомогою великих алюмінієвих*

вітражів (Віче, 2010, № 11); 7) **зрежисирувати**: ...і перекласти в сценарій найнесподіванішу історію, або створити безсюжетну чарівну дію, озвучити, зіграти, **зрежисирувати**, створити простір нового ... [http://1tvs.com.ua/ua/, 21.09.2012]; Винятком може бути хіба що стилізований під аматорське відео авторський арт-ролик, який і зняти, і **зрежисирувати**, і змонтувати можна самостійно... [yak-prosto.com/yak-znyati-film-rolі..., 21.09.2012]; З її допомогою можна скомпонувати, або навіть **зрежисирувати** цілий фільм, беручи за основу колекцію фото та відеоматеріалів [ehow.in.ua/2865-yak-vstaviti-muziku..., 21.09.2012]; Спочатку він спробує **зрежисирувати** твоє весілля, потім сімейне життя в цілому, а потім стане вчити уму-розуму твого новоявленого чоловіка [megasite.in.ua/16436-batki-ta-donki..., 21.09.2012]; Може. З того, що я спостерігаю, можу зробити висновок, що Банкова вирішила, що так їй буде легше **зрежисирувати** певні ситуації. Хоча далеко не всі ... [obozrevatel.com/politics/slon-i-mos..., 21.09.2012]; 8) **зрежисируваний**: Поверхові, часто **зрежисирувані** коментарі депутатських буднів посідають помітне місце в ЗМК (Віче, 2011, № 5); 9) **скадрувати**: Гарний натюрморт, особливо сподобалась тінь на стіні, мені здається можна навіть було верхні квіточки прибрати і **скадрувати** до квадрату, щоб як раз на тінь було більше уваги... [fotoclub.by/photo/74064.html, 21.09.2012]; На фотографії мені заважає ... на передньому плані і кусок обрізаного дерева, можливо потрібно **скадрувати**, а так ... [krivbass.fotoclub.info/photo/32006..., 21.09.2012]; 10) **скадрований**: Оператор у студії слідкує за тим, щоб ведучий був «**скадрований**» відповідно до стандартів (А. В. Яковець. Телевізійна журналістика: Теорія і практика, с. 65); 11) **солонувати**: Люди у нашому часі не проти **склонувати** навіть самого Ісуса Христа [blog.i.ua/search, 14.11.2009]; 12) **склонований**: Всупереч поширеній думці, клон не є завжди точною копією людини, на основі якої був **склонований**, оскільки при клонуванні копіюється лише генотип [uk.wikipedia.org, 2010]; 13) **сфальшувати**: Зараз Ви читаєте новину «Рентген МРТ Тимошенко можуть **сфальшувати** – Турчинов» [gazeta.ua/articles/politics, 21.09.2012]; На виборах непомітно можна **сфальшувати** 2–3% голосів [zaxid.info/zaxid_13021.html, 21.09.2012]; 18.10.2011 І 12:32 – Провладна більшість хоче прийняти новий виборчий закон, щоб **сфальшувати** парламентські вибори» – Арсеній Яценюк [frontzmin.ua/ru/media/video/none/59..., 18.11.2011]; «Ми ніколи не дамо **сфальшувати** результати виборів», – сказав на пікеті голова обласної організації ВО «Свобода» Олександр Сич [malakava.com/articles/14014, 21.09.2012]; «Самооборонці» Сумщини обурені спробою регіоналів та їх прибічників **сфальшувати** вибори Президентів шляхом усунення Глави МВС із посади – Про це сьогодні в Сумах... [antigrime.org/news.php?ni=23174, 21.09.2012]; 14) **сфальшований**: ...за дев'ять місяців року поточного викрили **сфальшованих** заявок лише на 31 мільйон (УМ, № 201, 2006, с. 5). Дієслово згармонізувати було зафіксоване в академічному «Російсько-українському словнику» 1924–32рр. за редакцією А. Кримського і С. Єфремова, тобто, його можна вважати реактивованим. Так само дієслово **сфальшувати** є активізованим, тому що воно зафіксоване ще 1930 р. у «Російсько-українському словнику» О. Ізюмова.

У медійних текстах зафіксовані дієприкметники, але немає дієслів, від яких вони повинні були утворитися. Це цікаве явище черезступеневого словотворення ілюструють такі одиниці: 1) **сфедералізований**: *Польща може здобути і втримати свою незалежність лише в рамках усієї **сфедералізованої** Європи* (УП, 2008, інтернет-видання); 2) **сфедерований**: *Адже ж підбиті чи **сфедеровані** народи знаходили б у тих пам'ятках віру ...* (УП, 2008, інтернет-видання); 3) **схамизований**: *Бо ж ми, певна частина України, станом на 1991-й також ще не були остаточно **схамизовані** совком, і серед нас також ... ще жило багато людей, котрі пам'ятали довоєнне європейське минуле* (Поступ, №8, 2007, с. 29).

Серед дієслів, які за допомогою названих префіксів набувають граматичного значення доконаного виду, більшість запозичених: 1) **закцентувати**: *...в засадах публічності й диспозитивності, слід **закцентувати** на еволюції кримінально-процесуального законодавства, яка являє собою закономірний результат непростого пошуку* (Віче, 2011, №1–2); *Голова Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню Сергій Маліков **закцентував** увагу присутніх на нещодавній заяві Президента Віктора Януковича про необхідність зміни Основного Закону* (Віче, 2011, № 5); *При цьому учасники «круглого столу» **закцентували** увагу на несправедливо заниженому розмірі мінімальної заробітної платні, заборгованості перед працівниками, що в умовах кризи набула масштабу національного лиха* (Віче, 2010, № 9); 2) **закумулювати**: *Криза в будівництві **закумулювала** відкладений попит на житло, який з часом спричиниться до чергового піднесення галузі* (Віче, 2010, №11); 3) **заргументувати**: *Четвірка талановитих і далекоглядних українських політологів – П. Жук, Н. Мазур, Р. Солонюк і Р. Турчак – 2000 року в книжці «Етнополітична карта світу XXI століття» докладно **заргументувала** вкрай небезпечну для планети перспективу: до середини XXI ст.* (Віче, 2010, №11); 4) **здефініювати**: *12 авг. 2003 Думаю, що звуження Єлеосвячення потенційно закладене у стараннях його **здефініювати** (що саме по собі є добрим) як їхній побічний ефект* [www.cirota.ru/forum, 21.09.2012]; 5) **здефолтувати**: *ЕРОТИЧНО-КРИЗОВИЙ ДЕФОЛТ (назва вірша) Почувши це, враз стала Криза, як скажена. Схопила в руки мій малесенький бюджет, **Здефолтувати** мене хоче, навіжена, Але у мене був на це імунітет!* [www.volyn.com.ua, 21.09.2012]; 6) **змодернізувати**: *А кому вже так кортить позмагатися з Шевченком чи **змодернізувати** так свою творчість, щоб про неї заговорив світ, то для першого разу своєю рукою напишіть вісім рядків чи абзац власного тексту, від якого би здригнулася бодай одна людська душа.* (М. Матіос. Вирвані сторінки з автобіографії. – Л.: Піраміда, 2011, с. 79); 7) **сконсолідуватися**: *Щоб хоч якось **сконсолідуватися** перед загрозою нацизму, уряд країни пішов на безпрецедентні поступки...* (УМ, 30.06.2006, с. 18); 8) **скритикувати**: *Росія, яка теж **скритикувала** план ООН* (Р, 9.02.2007, с. 18); 9) **спрезентувати**: *Якщо два роки тому левів готували для аукціону, на виторг від якого у місті обладнали шість дитячих майданчиків, то цьогорічних фестивальних левів **спрезентують** всім обласним центрам України, бо «леви мають творити добру славу Львову».* (Д, 3.09.2009, інтернет-видання); 10) **стероризувати** *спершу позбулися напасників — польського війська, яке пробувало їх **стероризувати*** (УП, 2008, інтернет-видання). Дієслова *закумулювати, змодернізувати, сконсолідуватися*

зафіксовані у вже згадуваному вище «Російсько-українському словнику» 1924–32 рр. за редакцією А. Кримського і С. Єфремова, тобто, їх також можна вважати реактивованими. А дієслово *скритикувати* є і у названому словнику, і в «Російсько-українському словнику сталих виразів» 1959 р. І. О. Виргана та М. М. Пилинської, і в «Словнику українсько-російському» 1927 р. А. Ніковського, і в «Правописному словнику» 1929 р. Г. Голоскевича, і в «Словарі української мови» (т. 4, 1909 р.) за редакцією Б. Грінченка.

Але є й дієслова доконаного виду, утворені від питомих основ: 1) **збезлюднити**: *Тож головними покупцями чорноземів стануть товстосуми, що живуть у містах, а то й за кордоном. Така політика ще більше збезлюднить села* (Віче, 2011, № 4); 2) **здокупити**: *Однак я не хотіла б уже ніколи знову здокупити своє серце, зшити його надірвані волокна, продати клапани для того, щоб колись прокинутися з відчуттям цілого! непристойно здорового серця* (М. Матіос. Вирвані сторінки з автобіографії. – Л.: Піраміда, 2011, с. 103); 3) **скачувати**: *Це тепер уже вона стає більш форматною, є інтернет, де я сам рік тому скачав стільки альбомів, що, напевно, буду покараний тим же, і мій альбом будуть всі скачувати* (УМ 24.06.2006, с. 10); 4) **скуховарити**: *Вітаю, ви скуховарили комікс – найсуперечливіше явище сучасної культури* (ПіК, № 41, 2003). Дієслово *скачувати* можна віднести до комп'ютерного жаргону і розглядати як неосемантизм, новотвір *скуховарити* – окаянізм, а новотвір *здокупити* – утворений від прислівника *докупи*, авторський неологізм письменниці М. Матіос.

Висновки. Отже, префікси **з-(с-)** та **за-** активізувалися в останнє десятиліття, утворюючи видові опозиції на базі двовидових дієслів, а саме надаючи дієслову граматичного значення доконаного виду, що засвідчують численні приклади з медійних текстів та із сучасної художньої літератури. Надання в основному двовидовим дієсловом іншомовного походження значення доконаного виду закріпилося на словотвірному рівні як продуктивна модель і стало застосовуватися до одновидових дієслів та дієслів з питомими основами. З'являються нові одиниці або повертаються до вжитку реактивовані, поповнюючи продуктивні словозмінні класи українських дієслів. Це явище – граматикалізація префіксів – є виявом динаміки, як у словотвірній, так і в словозмінній системі сучасного українського дієслова, заторкає периферію і перехідну зону від ядра до периферії системи словозміни (формотворення) сучасного українського дієслова.

Список літератури

1. Белецкий А. А. Система и несистема в естественном языке / А. А. Белецкий // Структурная и математическая лингвистика. – Вип. 2. – К. : Вища школа, 1974. – С. 20–31.
2. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови / І. Вихованець, К. Городенська. – К. : Пульсари, 2004. – 398 с.
3. Возний Т. М. Словотвір дієслів в українській мові у порівнянні з російською та білоруською : [монографія] / Теодозій Михайлович Возний. – Львів : Вища школа, 1981. – 186 с.
4. Волохина Г. А. Русские глагольные приставки: семантическое устройство, системные отношения : [монографія] / Галина Андреевна Волохина, Зинаида Даниловна Попова. – Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1993. – 194 с.
5. Ільїн В. С. Префікси в українській мові / В. С. Ільїн. – К. : Вид-во АН УРСР, 1953. – 164 с.

6. Критська В. І. Граматичний словник української літературної мови. Словозміна / В. І. Критська, Т. І. Недозим, Л. В. Орлова та інші. ; [відп. ред. Н. Ф. Клименко]. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. – 760 с.
7. Русанівський В. М. Структура українського дієслова : [монографія] / Віталій Макарович Русанівський. – К. : Наук. думка, 1971. – 315 с.
8. Соколова С. О. Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові : [монографія] / Світлана Олегівна Соколова. – К. : Наук. думка, 2003. – 283 с.

Список умовних скорочень

- Д – газета «День»
Р – газета «Post-Поступ»
УМ – газета «Україна молода»
УП – інтернет-газета «Українська правда»

Романюк Ю. Языковые средства разрушения категории двувидовости глагола в современном украинском языке / Ю. Романюк // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2012. – Т. 25 (64), № 4, ч. 2. – С. 143–150.

В статье рассмотрены префиксы *за-*, *з-/с-* и суффикс *-ува-/юва-* как средства разрушения категории двувидовости украинского глагола. Значение совершенного вида названные префиксы придают в основном двувидовым глаголам иноязычного происхождения. На словообразовательном уровне эти средства закрепились как продуктивная модель для создания таких видовых оппозиций и от основ украинских глаголов. Десемантизация, грамматикализация этих приставок и суффиксов отражает динамику в словоизменительной и словообразовательной системах современного украинского глагола.

Ключевые слова: динамика языка, глагол, вид глагола, словоизменение (формообразование), двувидовые глаголы, грамматикализация, префикс, суффикс.

Romaniuk I. Means of the destruction of two-aspects category of verbs in modern ukrainian language / I. Romaniuk // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2012. – Vol. 25 (64), No 4, part 2. – P. 143–150.

The article deals with the prefixes *за-*, *з-/с-* and suffixes *-ува-/юва-* as a means of destruction of two-aspects category of Ukrainian verbs. The value of the type mentioned perfective prefixes is basically two-aspect verbs of foreign origin, which was fixed at the level of both productive derivational model and was used to the verbs formed from native stems. Desemantization, grammaticalization of these prefixes and suffixes are the manifestation of the dynamics in the systems of Modern Ukrainian verb inflection and derivation.

Key words: dynamics of language, verb, verb aspect, inflection, two-aspect verbs, grammaticalization, prefix, suffix, productive model.

Поступила в редакцію 09.10.2012 г.